

Валентина Соколовска
Филозофски факултет
Нови Сад

UDK: 316.732
Оригиналан научни рад
Примљен: 23. 8. 2008.

ИСТРАЖИВАЊЕ АКУЛТУРАЦИОНИХ ПРОЦЕСА У ВОЈВОДИНИ НА ОСНОВУ МЕШОВИТИХ БРАКОВА

У овом раду анализирају се етнички мешовити бракови склопљени на територији Војводине у периоду од 1956. до 2004. године. Акултурација се проучава на основу хетерогених бракова Срба, Мађара, Словака, Румуна, Црногораца и Хрвата. Рад се састоји из два дела. У првом се на основу израчунатих структура анализира етничка хомогамија у Војводини, док се други део бави истраживањем етничке хетерогамије у покрајини на основу индекса асоцијације.

Кључне речи: акултурација, етничке групе, мешовити бракови, Војводина.

Један од важних показатеља акултурације етничких група је број склопљених етнички хетерогених бракова на одређеном подручју. Сви друштвени процеси који су повезани с акултурацијом – асимилација, интеграција, прихватање елемената друге културе и многи други имају значајну основу у етнички мешовитим браковима¹.

У овом раду проучавање мешовитих бракова ограничено је на етничку припадност супружника, не узимајући у обзир њихову образовну, старосну и слојну структуру, као ни занимање које обављају. Истраживање је спроведено помоћу података из публикација демографских статистика Републичког завода за статистику и ограничено је на простор Војводине. При том су издвојене етничке групе – Срби, Мађари, Словаци, Румуни, Црногорци и Хрвати, на основу следећих критеријума: етничке групе чија је земља матица била у склопу бивше СФРЈ (Хрвати, Црногорци) и оне етничке групе чија је земља матица ван граница СФРЈ (Мађари, Румуни и Словаци), надаље, удаљеност земље матице, као и религијска припадност.

Подаци о мешовитим браковима склопљеним на територији АП Војводине, у периоду од 1956. до 2004. године, подељени су на шест периода: први од 1956. до 1960. године, други од 1961. до 1970. године, трећи од 1971. до 1980. године, четврти од 1981. до 1990. године, пети од 1991. до 2000. године

---

¹ Уколико су мешовити бракови претежно резултат асимилације, они ће појединце уклапати у доминантну групу а ако су резултат хомогенизације, доводиће до приближавања две етничке групе. Иако нису једини, мешовити бракови су погодан показатељ за исказивање интеретничких односа у неком друштву.

и шести од 2001. до 2004. године. Склопљени бракови су потом сабрани и разврстани према етничкој припадности мужа и жене, где су издвојени Срби, Мађари, Словаци, Хрвати, Црногорци, Румуни и остали, како би се добила матрица потребна за даљу анализу. Укупна расподела склопљених бракова дата је у збирном реду и збирној колони. На основу овако добијених података израчунати су индекси асоцијације.

Од статистичких показатеља у раду се користе структуре и индекси асоцијације. Статистички методи за испитивање етничитета, брачног стања, верске припадности или политичке опредељености, тј. атрибутивних података, мање су прецизни од оних који се користе за анализу нумеричких обележја (старост или приход, на пример). Због тога се у радовима који се баве анализом квалитативних показатеља најчешће користе проценти и пропорције. Проценти имају веома ограничену аналитичку вредност. Уколико се комбинују с апсолутним бројевима, врло су корисни за утврђивање апсолутних и релативних величина друштвених померања (у овом случају мешовитих бракова) у појединим правцима, али и њиховог утицаја на формирање одређених групација становништва. Њихов недостатак је тај што су недовољно прецизни за утврђивање јачине веза између друштвених група. На интензитет веза утичу и проценти одливања из једне групе, као и проценти прилива код друге.

Осим приказа емпиријских фреквенција и на основу њих израчунатих структура, нешто сложенији статистички методи за испитивање међугрупних односа односе се на упоређивање емпиријске структуре са неком другом структуром, али исте врсте.

Позивајући се на рад Чарлса Бовермана (Bowerman, 1953), који се бавио истраживањем бракова, Ружа Петровић се опредељује за једну варијанту индекса асоцијације која узима као основу поређења емпиријски распоред скупа, а не случајни распоред свих бракова на основу вероватноће². За

² Војин Милић је такође користио индекс асоцијације у проучавању школске спреме супружника у склопљеним браковима 1956. године, у Федеративној Народној Републици Југославији. (Милић, 1959) Он је користио основну формулу овог индекса
$$I_{ax} = \frac{fox}{ftx}$$
 која управо упоређује стварну расподелу склопљених бракова према школској спреми с расподелом која би се на основу теорије вероватноће могла очекивати у одређеном статистичком скупу. Другачије речено, индекс асоцијације (I_{ax}) добија се делењем посматраних фреквенција (fox) појединих поља са њиховим теоријски очекиваним фреквенцијама (ftx). Код случајне расподеле процентуално изражене теоријски очекиване фреквенције свих поља појединих редова, и свих поља појединих колона, поклапају се с процентуалним учешћем појединог реда (колоне) као целине, у укупној расподели целог скупа. Овако коришћен индекс асоцијације мерио би »савршену« покретљивост између етничких група, јер показује структуру брачне покретљивости која би се вероватно формирала да се друштвена померања ове врсте врше потпуно равномерно,

етничку структуру групе становништва коју желимо да посматрамо, то је скуп свих етнички хетерогених супружника, осим супружника исте етничке припадности. Индекс је формулисан на основу следећих претпоставки:

- »у процесу етно-биолошке хомогенизације нема наглашавања међусобних веза између појединих група већ је њихова блискост једнака, тако да је
- заступљеност сваке друге групе у браковима условљена само заступљеношћу ове друге међу осталим хетерогеним супружницима,
- и у том случају индекс асоцијације има вредност 1,00³ (Петровић, 1968a: 15).

Анализа се односи на уочавање односа унутар ове појаве, па је преовладавање етничке хомогамije у скупу свих бракова довољна мера за оцену њеног значаја.

Ова врста индекса асоцијације добија се на основу следећег израза:

$$I = \frac{\frac{\sum(X+Y)}{\sum X}}{\frac{\sum Y}{\sum Z - \sum X}}$$

без обзира на факторе који на њих утичу. И сам Милић каже да је »\`савршена покретљивост\` метематичко-статистички, а не социолошки или етички појам« (Милић, 1960: 212) па се самим тим и не може као такав користити у социолошким истраживањима јер не одражава друштвену стварност. За разлику од њега, Ружа Петровић (Петровић, 1968a) узима као основу поређења емпиријски распоред скупа, а не случајни распоред свих бракова на основу вероватноће, те због тога користи разрађенију (тј. прилагођенију) варијанту индекса асоцијације. На конкретном примеру то изгледа овако: на основу табеле о броју склопљених бракова у Војводини у периоду од 1956. до 1960. године, индекс асоцијације Мађара према Србима, на основу формуле коју је користио Војин Милић, износио би

$$I = \frac{1095}{\frac{15862 \cdot 37234}{67801}} = 0,12, \text{ што представља врло високу затвореност мађарске етничке}$$

групе према Србима. Сасвим супротно, модификовани индекс асоцијације

$$I = \frac{\frac{1095+1653}{2528+3233}}{\frac{5133+3947}{25982-(2528+3233)}} = 1,06 \text{ указује да постоји позитивна, тј. висока отвореност}$$

Мађара према Србима, мерена кроз број склопљених бракова.

³ Појединачни индекси могу имати и вредност већу од 1,00, што је показатељ изразито усмеравања и повезивања унутар сопствене етничке групе, или између група. Затим, услед разлике у величини етничких група, за исти број бракова индекс бројчано мање групе према већој биће нешто већи, док ће индекс бројчано веће групе према мањој бити нижи.

где:

- $\sum (X + Y)$ означава збир бракова између X и Y етничке групе,
- $\sum X$ представља све хетерогене бракове лица из X етничке групе,
- $\sum Y$ показује све хетерогене бракове лица из Y етничке групе, што се ставља у однос са свим хетерогеним браковима осим лица из X етничке групе и
- $\sum Z$ су сва хетерогена лица.

Полазна хипотеза коју овај индекс проверава гласи да нема никаквих разлика у отворености посматране групе према свим осталим, те да су јој оне подједнако прихватљиве.

Индекс асоцијације показује групно понашање а не појединачно, па се ни мушкарци и жене не морају посматрати одвојено. Тако се за асоцијацију две групе добијају и два индекса, први који указује на отвореност групе А према групи Б ($A \rightarrow B$), а други мери отвореност групе Б према групи А ($B \rightarrow A$). Међутим, у раду се анализа отворености етничких група спроводи уважавајући полну структуру супружника јер се уочавају мале разлике између жена и мушкараца.

Предност овог индекса је што на њега не утиче бројност групе која се посматра, док се недостатак овог метода огледа у занемаривању територијалног момента, односно претпоставља се равномерни еколошки распоред етничких група, или у овом случају њихових припадника који су склопили хетерогени брак, што је само хипотетичка могућност.⁴

Етничка хомогамија у Војводини

На основу података о склопљеним браковима на територији Војводине можемо приметити да је етничка хомогамија врло висока⁵. Анализа брачности у овом раду не обухвата истраживање врста хомогамије у Војводини, те се не може тврдити у каквом је односу етничка хомогамија према групама занимања, територији, образовању супружника и тако даље. Оно што се може при-

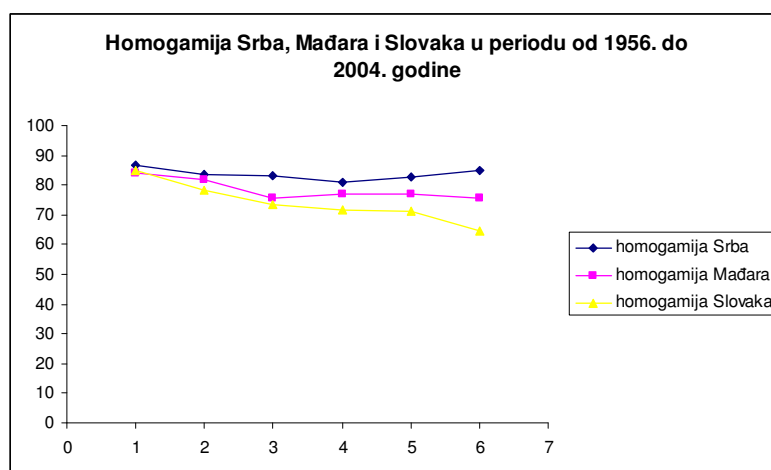
---

⁴ Оптимални оквир посматрања међуетничких односа била би урбана подручја која имају разуђену етничку структуру. Могућност склапања хетерогених бракова је у овом случају неупоредиво већа него када се узму шира територијална подручја. Из ових разлога, тј. због разуђене етничке структуре Војводина је врло погодна територијална област за анализу мешовитих бракова применом индекса асоцијације.

⁵ У 2006. години на територији Војводине склопљен је 8371 етнички хомогамни брак (или 79,72%) и 2130 етнички хетерогених бракова (или 20,28%).

метити је да етничка хомогамија далеко превазилази појаву етничке хетерогамије⁶.

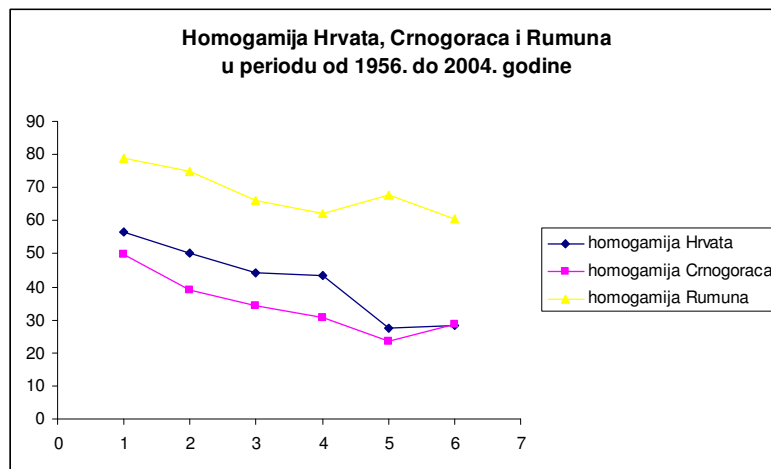
Посматрана у временском оквиру од 1956. до 2004. године, етничка хомогамија истраживаних етничких група на простору Војводине показује једну стабилну структуру, са веома малим осцилацијама. Хомогамија Срба креће се у интервалу од 86,7% до 84,8% и бележи најмањи пад од 1,9%, код Мађара од 84,0% до 75,5% и смањењем од 8,5%, док се хомогамија код Словака креће од 85,1% до 64,7% и њен пад је најјачи те износи 20,4%

графикон 1

Наредни графикон представља промену структуре хомогамних бракова Хрвата, Црногораца и Румуна. Процент хомогамних бракова код Румуна креће се од 78,7% до 60,5%, тј. смањује се за 18,2%, док код Хрвата ове вредности иду од 56,7% до 28,1% и опадају за 28,6%. Процент хетерогених бракова код Хрвата је веома висок и он се креће од 43,3% у периоду од 1956. до 1960. године до 71,9% у периоду од 2001. до 2004. године. Сличну слику видимо и код хомогамије Црногораца. Она опада од 49,6% колико је износила у првом периоду до 28,5% колико износи у последњем посматраном периоду – дакле, опала је за 21,1%. И у овој етничкој групи запажа се висок степен хетерогамије. Процент етничке хетерогамије код Румуна креће се од 78,7% до 60,5%, тј. опада за 18,2%.

⁶ Подсетимо се да је још Макс Вебер указивао на значај проучавања хомогамије у друштву, посматрајући је као секундарни производ »тежње за монополистичким затварањем политичких, сталешких или других заједница«. (Вебер, 1976: 324)

графикон 2

Подаци о склопљеним браковима показују нам да нема ниједне етничке групе која би била ван процеса хомогенизације, у свакој се јављају мешовити бракови. Њихова распрострањеност између испитиваних група, мерена процентом хетерогених у укупном броју склопљених бракова разликује се од једне групе до друге. Док су неке групе веома интензивно укључене у процес акултурације друге су укључене слабије или веома мало. Најинтензивније су укључени Црногорци и Хрвати, слабије Румуни и веома мало Мађари, Словаци и Срби. Веома је важно да овде укључимо у анализу и временску компоненту. Она показује смањење хомогамije с једне стране, те повећање броја склопљених мешовитих бракова код свих испитиваних група. Обухваћени временски период од скоро пола века довољно је дугачак да омогућава овакав закључак. Највећи проценат хетерогамije етничке групе остварују у брачности са Српкињама. Он је скоро дупло већи код Црногораца и Хрвата када је у питању период од 2001. до 2004. године. Од укупног броја склопљених бракова Црногорци у 54,6% случајева склапају брак са Српкињама а само у 28,5% са Црногоркама, Хрвати 43,1% хетерогамije остварују са Српкињама, а 28,1% са Хрватицама.

Дакле, на територији Војводине етнички хетерогене бракове склапају све етничке групе али највише са Српкињама. Мада је етничка хомогамija најчешћи вид склопљених бракова код етничких група, она је код Црногораца и Хрвата, уколико се узме само структура склопљених бракова са Српкињама, упола мања. Код свих посматраних група примећено је повећање хетерогамije, те се може претпоставити да ће се она у будуће повећавати. Уколико дамо себи слободу да предвидимо исте друштвене околности те непромењене међуетничке односе, у наредних педесет година број хомогамних бракова, на

пример код Црногораца износиће само 7,4%, што значи да ће ова етничка група склопити 92,6% хетерогених бракова.

Етничка хетерогамија у Војводини

У првом посматраном периоду (1956-1960), када је реч о етничкој хетерогамији на подручју Војводине, индекси асоцијације показују да су Срби имали највећи степен асоцијације с Румункама (1,43), затим с Црногоркама (1,34) и Хрватицама (1,00), док су бракови склопљени са Словакињама (0,90) и Мађарицама (0,89) у негативној асоцијацији, али ипак довољно високој.

Мађари су били најотворенији према Хрватицама (1,20) а затим и према Српкињама (1,06), нешто мало мање са Словакињама (0,94), док су према Румункама и Црногоркама доста затворенији (индекс асоцијације Мађара са Црногоркама износи 0,32, а са Румункама 0,37).

Словаци су радо склапали бракове са Српкињама (1,34) и Мађарицама (1,17), а ређе са Хрватицама (0,58), Румункама (0,42) и Црногоркама (0,33).

Хрвати имају исти индекс асоцијације са Српкињама и Мађарицама (1,22), а доста низак са Словакињама (0,48) и Црногоркама (0,38). Једна од најнижих вредности овог индекса добијена је између Хрвата и Румунки и износи само 0,16.

Црногорци су, на основу овог показатеља, били отворени само према Српкињама (1,96). Код ове етничке групе уочљиве су две посебности. Прва, они поред Румуна имају највећи степен слагања са припадницама већинског народа, али и најмањи индекс у овом периоду, а он је добијен на основу броја бракова склопљених с Румункама (0,10). Ниске вредности забележене су и између Црногораца и Хрватица (0,46), Црногораца и Мађарица (0,40), као и везе између Црногораца и Словакиња (0,33).

Посматрајући све истраживане парове, Румуни бележе упадљиво највећу вредност индекса са Српкињама и он износи 2,15. То је, као и код Црногораца, једина група према којој су они били отворени. Мале вредности индекса израчунате су на основу њихових брачних веза са Мађарицама (0,46), Словакињама (0,43), Хрватицама (0,19) и Црногоркама (0,11). Према овом показатељу најотворенији су Срби, затим Словаци, потом долазе Хрвати па Мађари, док последња два места деле Црногорци и Румуни.

Анализа етничких парова показује да Мађари радије склапају бракове са Српкињама него Срби са Мађарицама (1,06 наспрам 0,89), Словаци са Српкињама пре него Срби са Словакињама (1,34 према 0,90). Исти је случај и с Хрватима (1,22 према 1,00), Црногорцима (1,96 према 1,34) и Румункама (2,15 према 1,43), што нам дозвољава да закључимо да су мањински народи у Војводини у периоду од 1956. го 1960. године радије склапали бракове са припадницама већинског народа, него Срби с припадницама мањинских народа. Уколико наставимо анализу у овом правцу, можемо видети да Мађари у мањој мери склапају бракове са Словакињама него Словаци са Мађа-

рицама (0,94 – 1,17), исто тако се понашају и с Хрватицама и обрнуто (1,20 – 1,22), Црногоркама (0,32 – 0,40), као и с Румункама (0,37 – 0,46). Словаци су се радије женили Хрватицама него Хрвати Словакињама (0,58 – 0,48), док су везе с Црногоркама и Румункама биле изједначене са везама Црногораца и Румуна с Словакињама. Пошто је фактор бројности групе сведен на минимум, индекс асоцијације показује да су мањински народи радије склапали бракове са бројнијим народима – Србима и Мађарима него ови с њима.

Табела 1

Индекс асоцијације за период од 1956. до 1960. године⁷

Етничка припадност жене	Етничка припадност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црно- горци	Румуни
Српкиње	/	1,06	1,34	1,22	1,96	2,15
Мађарице	0,89	/	1,17	1,22	0,40	0,46
Словакиње	0,90	0,94	/	0,48	0,33	0,43
Хрватице	1,00	1,20	0,58	/	0,46	0,19
Црногорке	1,34	0,32	0,33	0,38	/	0,11
Румунке	1,43	0,37	0,42	0,16	0,10	/

У наредном периоду (од 1961. до 1970. године) уочава се благи пад индекса у хетерогамији Срба, индекс Мађара и Словака са Српкињама расте, веза Хрвата и Српкиња остаје иста, али се смањује индекс Црногораца и Румуна у отворености према Српкињама. Индекс Мађара са осталим посматраним групама (осим Срба) благо опада, док Словаци бележе пораст остварених бракова са Хрватицама и Румункама, али пад с Мађарицама и Црногоркама. Код Хрвата је стање скоро непромењено, осим нешто јаче везе са Словакињама. Исто се дешава с Црногорцима и Румунима.

Уочљива је и мања комбинација етничких парова с индексом већим од један. Код Срба он се јавља само са Црногоркама и Румункама, док је индекс са Хрватицама опао. Мађари су остали и даље отворенији према Српкињама и Хрватицама, док Словаци бележе пораст веза једино са Српкињама, али је индекс с Мађарицама испод један.

⁷ Табеле се читају вертикално.

Табела 2
Индекс асоцијација за период од 1961. до 1970. године

Етничка припадност жене	Етничка припадност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црногорци	Румуни
Српкиње	/	1,17	1,43	1,22	1,88	2,02
Мађарице	0,94	/	0,87	1,18	0,41	0,43
Словакиње	0,93	0,71	/	0,60	0,28	0,69
Хрватице	0,95	1,15	0,72	/	0,46	0,18
Црногорке	1,24	0,34	0,28	0,39	/	0,12
Румунке	1,30	0,35	0,69	0,15	0,15	/

Хетерогамија Срба са Црногоркама и Румункама опада у наредних десет година, али и даље јачају везе између Мађара, Словака и Хрвата са Српкињама. Код Мађара, Словака, Хрвата, Црногораца и Румуна запажа се тенденција »затварања« према осталим етничким групама, осим према Српкињама.

Табела 3
Индекс асоцијација за период од 1971. до 1980. године

Етничка припадност жене	Етничка припадност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црногорци	Румуни
Српкиње	/	1,22	1,53	1,30	1,84	1,89
Мађарице	0,95	/	0,71	1,15	0,40	0,43
Словакиње	0,98	0,59	/	0,54	0,32	0,47
Хрватице	0,95	1,08	0,61	/	0,40	0,16
Црногорке	1,20	0,34	0,33	0,36	/	0,16
Румунке	1,21	0,36	0,46	0,14	0,16	/

Осемдесете године прошлог века обележиле су опет благо затварање Срба према осталим народима и скоро непромењену слику код осталих посматраних група. Једино је појачана склоност Словака да ступају у брачне везе с Румункама али је она и даље ниска. Најнижи индекс забележен је између Хрвата и Румуна, као и Румуна и Хрвата. Сличну слику дају и везе између Црногораца и Румуна. У објашњење овако ниског индекса асоцијације између Хрвата и Румуна, као и Црногораца и Румуна, и то у свим посматраним

периодима, морамо увести и територијални размештај ових етничких заједница у Војводини. Он показује њихову јасну територијалну сконцентрисаност у различитим деловима Војводине, па је таква врста раздвојености довољан фактор и мале вредности индекса.

Табела 4

Индекс асоцијација за период од 1981. до 1990. године

Етничка припадност жене	Етничка припадност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црногорци	Румуни
Српкиње	/	1,23	1,49	1,32	1,76	1,86
Мађарице	0,92	/	0,67	1,11	0,38	0,45
Словакиње	0,96	0,57	/	0,56	0,34	0,65
Хрватице	0,94	1,05	0,62	/	0,40	0,13
Црногорке	1,15	0,33	0,34	0,37	/	0,14
Румунке	1,18	0,38	0,64	0,12	0,14	/

Период деведесетих година прошлога века значајан је за анализу акултурације етничких група помоћу мешовитих бракова због ратова у непосредном окружењу који су се одразили како на међуетничке односе у покрајини, тако и у променама у демографској структури становништва, тј. у приливу великог броја избеглица. Највећа померања догодила су се у индексу између Хрвата и Срба. Дотадашњи временски период указивао је на сталан пораст овог индекса, међутим овде индекс показује значајан пад. Индекс Срба према Хрватима показује смањење за 0,11, док је индекс Хрвата према Србима опао за 0,05. Осим индекса Румуна према Србима, све остале етничке групе бележе благо повећање у хетерогамији са Србима. Смањује се и индекс Мађара према Хрватима и то за 0,14, док са осталим групама индекс бележи благо повећање.

Словаци позазују »затварање« према Румунима и то за 0,21, као и с Црногорцима (за 0,13). Хетерогамија Хрвата опада са свим групама, осим са Словацима, док Црногорци бележе повећану тенденцију склапања бракова само са Српкињама. Деведесетих година долази до смањене хетерогамије и код Румуна.

Табела 5
Индекс асоцијације за период од 1991. до 2000. године

Етничка припадност жене	Етничка припадност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црногорци	Румуни
Српкиње	/	1,23	1,53	1,27	1,82	1,75
Мађарице	0,90	/	0,66	1,01	0,36	0,50
Словакиње	0,97	0,57	/	0,67	0,21	0,43
Хрватице	0,83	0,91	0,70	/	0,39	0,11
Црногорке	1,16	0,31	0,21	0,38	/	0,09
Румунке	1,11	0,43	0,43	0,10	0,09	/

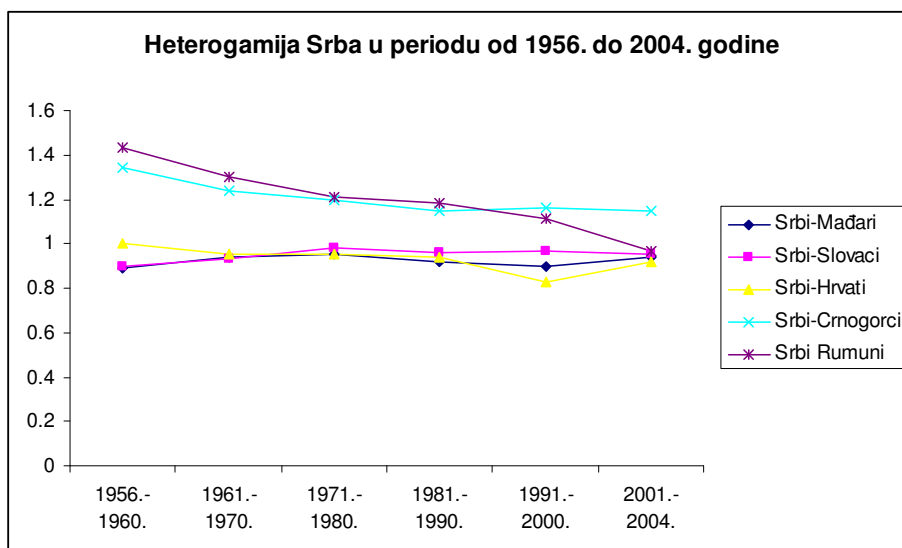
У наредном периоду Срби бележе индекс преко 1 само с Црногорцима, док је подсетимо се он био позитиван педесетих година с Хрватима, Црногорцима и Румунима. У односу на први период посматрања смањује се и отвореност Мађара према другим групама. Позитивна вредност индекса била је према Србима и Хрватима, док у периоду од 2001. до 2004. остаје само према Србима. Исту одлику бележимо и код Словака, само што код њих можемо констатовати захлађење с Мађарима.

Табела 6
Индекс асоцијације за период од 2001. до 2004. године

Народност жене	Народност мужа					
	Срби	Мађари	Словаци	Хрвати	Црногорци	Румуни
Српкиње	/	1,31	1,53	1,41	1,83	1,58
Мађарице	0,94	/	0,62	0,94	0,34	0,40
Словакиње	0,95	0,54	/	0,63	0,16	0,56
Хрватице	0,92	0,84	0,65	/	0,36	0,20
Црногорке	1,15	0,30	0,16	0,34	/	0,10
Румунке	0,97	0,34	0,55	0,20	0,10	/

Уколико желимо да преко анализе мешовитих бракова оценимо један сегмент акултурације Срба на подручју Војводине, онда можемо рећи следеће: у посматраном периоду Србе можемо окарактерисати као народ који се затвара

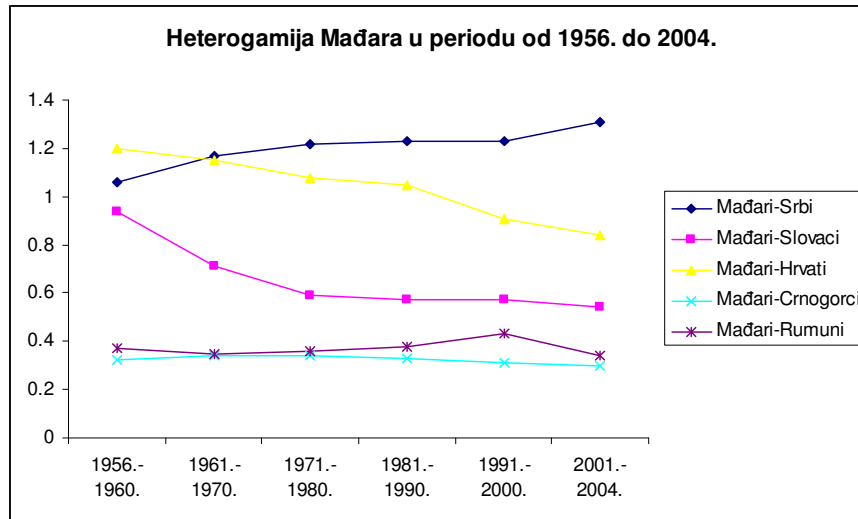
према осталим истраживаним етничким групама. Отвореност Срби бележе с Црногорцима и Румунима, то јест с етничким групама православне вероисповести. Док са Црногорцима имају традиционално добре односе, с Румунима се односи »хладне« и готово изједначају у односима с Мађарима, Словацима и Хрватима. Истраживани временски период указује да се Срби, у другој половини педесетих година прошлог века, удаљују од Румуна и Црногораца. У том периоду појављује се и отвореност (мада ниска) према Словацима и Мађарима. Следећи период који указује на промену у међуетничким односима код Срба је период деведесетих година прошлог века који означава захлађење Срба са Хрватима и у мањој мери с Румунима. Временски период од 2000. године код Срба доноси још снажније затварање према Румунима, али и побољшање односа с Хрватима.

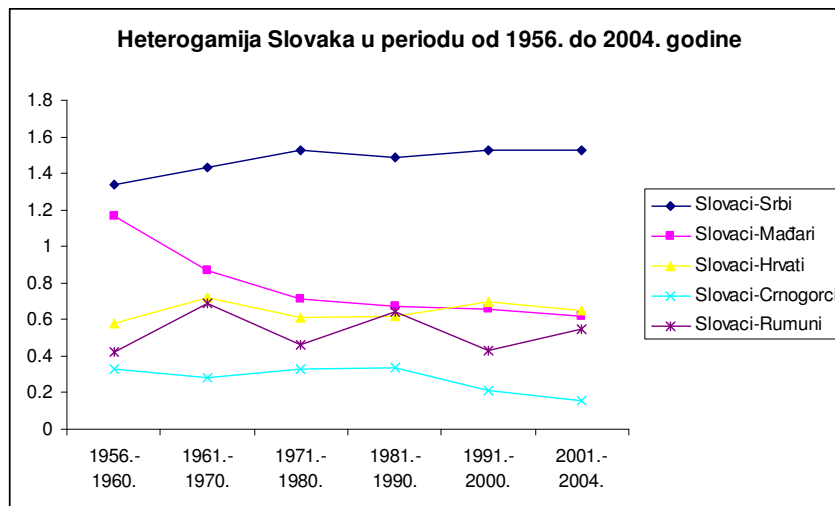
графикон 3

Мађарима вероисповест није од пресудног значаја. За ову етничку групу (вид. графикон 4) можемо рећи да је највише привржена већинској групи. Иста религијска припадност с Хрватима није довољан разлог за добре односе. Они се временом све више »хладне«. Затвореност Мађари показују и према Словацима, Румунима и Црногорцима. Осим што се налазе у процесу асимилације од стране Срба, територијални размештај Мађара у Војводини показује да су им у том погледу блиски Хрвати и Црногорци, те овај фактор није од значаја за лоше односе нарочито са Црногорцима. У територијалном погледу одвојенији су од Словака и Румуна. Пошто смо искључили верску ком-

поненту и територијалну блискост остаје једино да закључимо да је Мађарима најзначајније да одржавају добре односе само са Србима.

графикон 4

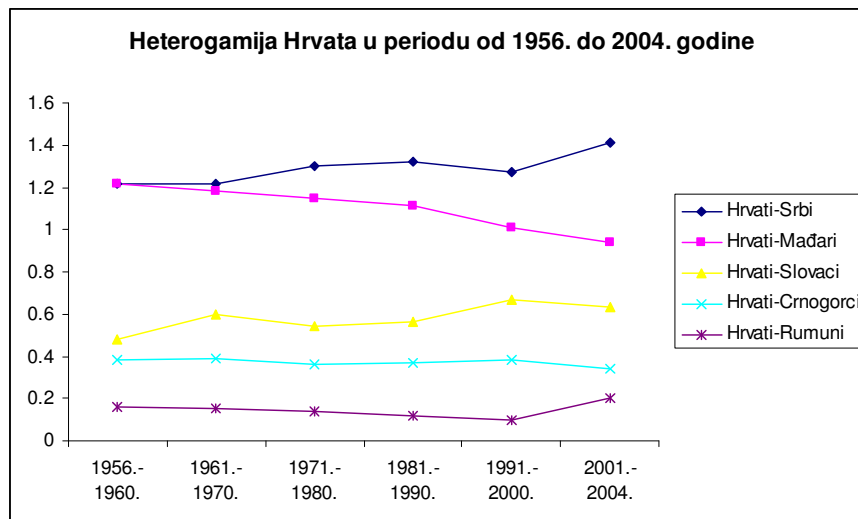

графикон 5

Код Словака, слично као и код Мађара (вид. графикон 5), одиграва се процес асимилације од стране српског већинског народа. Иначе смо у претходним анализама дошли до закључка да што је група бројчано мања она тежи да се асимилује од стране бројчано веће групе. Но Словаци прихватају у највише случајева Србе за брачне другове. Највеће »захлађење« у међуетничким односима Словаци имају према Мађарима, а традиционално »хладне« односе одржавају са Црногорцима. Међутим, интересантан је однос Словака према Румунима. Он је нешто бољи од односа са Црногорцима, али с уједначеним побољшањима и погоршањима који се смењују сваких десет година.

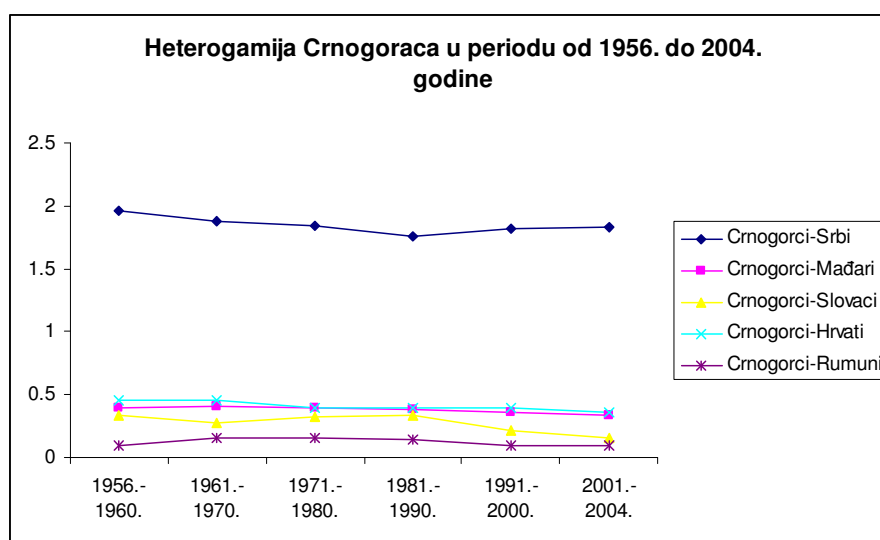
Подсетимо се и на чињеницу да хетерогамија са Србима далеко превазилази етничку хомогамију Хрвата, што указује на то да је ова етничка група (поред Црногораца) у великој мери асимиллована од стране већинског народа.

Етничка хетерогамија код Хрвата (графикон 6) указује на позитивну тенденцију ка Србима, а захлађење с Мађарима, мада живе на истим подручјима у Војводини. Након Мађара следе Словаци, па Црногорци и на крају Румуни. С Румунима су Хрвати територијално раздвојени па ту можемо наћи разлог за веома низак индекс асоцијације, што за односе с Црногорцима не можемо рећи. Изузимајући Србе, Хрвати су отворени према Мађарима, тј. групи с истом вероисповешћу, тако да је католичанство значајан елемент етничког идентитета код ове етничке групе. Да им је припадност истој вероисповести важна можемо потврдити и чињеницом да се Словаци највише изјашњавају као протестанти, а Румуни и Црногорци у највећој мери прихватају православље.

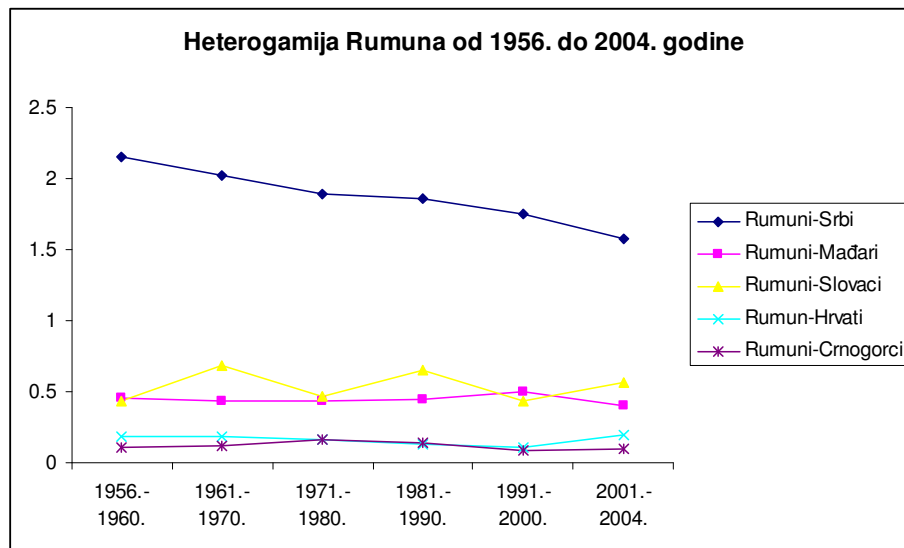
графикон 6

Графикон хетерогамије Црногораца (графикон 7) веома је сличан графико-ну хетерогамије код Румуна. Он показује једну уједначеност коју Црногорци показују према другим испитиваним етничким групама у Војводини. Овде је веома изражен диспаритет у односима према осталим групама. Далеко изнад свих су Српкиње са којима Црногорци склапају скоро двоструко више бракове него са Црногоркама. Супротно њима, на самом дну графикана и са веома ниским индексом стоје остале испитиване групе са којима Црногорци или деле исту религијску припадност или живе једни поред других, или су, пак, различите вероисповести и у територијалном погледу раздвојени.

графикон 7

Румуни временом све мање склапају бракове са Српкињама ((графикон 8), али су према њима најотворенији. За Румуне је карактеристично да је то бројчано најмања испитивана етничка група и да насељава југоисточне делове Баната, те је у територијалном погледу одвојена од других група. То може бити један од разлога ниског индекса асоцијација који указује на велику затвореност ове етничке групе.

графикон 8

Продубљенија анализа акултурационих процеса у Војводини свакако се не може зауставити на овим налазима. Она захтева испитивање и других сегмената друштвене стварности у којима се огледају ови сложени процеси. Због тога су у раду закључци извођени само на основу неколико анализираних фактора, а то су: бројност, религијска припадност и територијални аспект. Поред ових на брачност утичу и бројни друштвени, етно-културни и свакако лични, тј. емотивни фактори (види Петровић, 1968а, 1968б).

ЛИТЕРАТУРА:

- Bowerman, E. Charles (1953). Assortative Mating by Previous Marital Status: Seattle, 1939-1946. *American Sociological Review*, **18** (2): 170-177.
- Демографска статистика*. 1956, 1959: 258. 1958, 1960: 259. 1959, 1962: 241. 1960, 1963: 229. 1961, 1964: 234. 1962, 1964: 236. 1963, 1965: 218. 1964, 1967: 224. 1965, 1968: 173. 1970, 1973: 221. 1971, 1974: 232-233. 1972, 1974: 236-237. 1973, 1975: 232-233. 1974, 1976: 232-233. 1975, 1977: 232-233. 1976, 1978: 232-233. 1977, 1979: 234-235. 1978, 1980: 234-235. 1979, 1982: 236-237. 1980, 1989: 240-241. 1981, 1986: 234-235. 1982, 1986: 244-245. 1983, 1987: 240-241. 1984, 1988: 240-241. 1985, 1988: 240-241. 1986, 1988: 240-241. 1987, 1989: 240-241. 1988, 1990: 240-241. 1989, 1991: 240-241. 1990, 1992: 240-241. 1991, 1993: 220-221. 1992, 1994: 231-232. 1993, 1996: 230-231. 1994, 1996: 252. 1995, 1998: 252. 1996, 1998: 256. 1997, 1999: 276. 1998, 2001: 276. 1999, 2001: 252. 2000, 2002: 303. 2001, 2004: 303. 2002-2003, 2006: 315, 327. 2004, 2007: 245.

- Група аутора (1978). *Демографска кретања и карактеристике становништва Југославије према националној припадности*. Београд: Центар за демографска истраживања.
- Кицошев, Саша (1997). Промене у етничкој и верској структури становништва Војводине током 20. века. *Теме*. Год. XX, бр. 3-4, стр. 255-264.
- Костић, М. Даринка (1963). *Промене у друштвеном животу колониста*. Београд: Институт друштвених наука.
- Милић, Војин (1959). Склапање и развод брака према школској спреми. Покушај осветљавања једног аспекта друштвене стратификације. *Социологија 1*: 55-82.
- Милић, Војин (1960). Осврт на друштвену покретљивост у Југославији. *Статистичка ревија X* (3-4): 184-235.
- Петровић, Ружа. (1968а). Етно-биолошка хомогенизација југословенског друштва. *Социологија*, година X, бр. 2, стр. 5-32.
- Петровић, Ружа (1968б). Етничка хетерогамја и стабилност брака. *Социологија X* (4): 39-68.
- Петровић, Ружа (1973). *Демографски развитак Војводине*. Нови Сад: Центар за политичке студије и друштвено-политичко образовање.
- Петровић, Ружа (1985). *Етнички мешовити бракови у Југославији*. Београд: Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.
- Вебер, Макс (1976/1922). *Привреда и друштво, I*, Београд: Просвета.

Valentina Sokolovska
Faculty of Philosophy
Novi Sad

S u m m a r y

EXAMINATION OF ACCULTURATION PROCESSES IN VOJVODINA BASED ON MIXED MARRIAGES

This paper analyzes ethnically mixed marriages contracted in the territory of Vojvodina, Serbia, between 1956 and 2004. Acculturation is examined based on heterogeneous marriages between Serbs, Hungarians, Slovaks, Romanians, Montenegrins and Croats. The paper consists of two parts, the first using statistical data to analyze ethnic homogamy in Vojvodina, and the second examining ethnic heterogamy in the same region by means of association index.

Key words: acculturation, ethnic groups, mixed marriages, Vojvodina.